

Sønderballe Tidende

2. årg. nummer 4 den 20. februar 2009

Sønderballe Tidende

20. februar 2009

2. årgang, nr. 4

Svenskekrigene 1657 – 1660

Krig har tidligere som nu været et redskab til at opnå politisk magt, militærisk ære og økonomisk gevinst, og dens middel er ødelæggelse. Man overvinder fjenden ved at nedbryde hans livsgrundlag – hvad enten det er hans soldater, befolkningen eller kornet på markerne.

Var det ikke den danske konge eller rigsrådet, som havde behov for at ”vise muskler”, så havde vores nabokonge og naboregering i Sverige.

Svenskekrigene 1657 – 1660 medførte blandt mange andre ulykker, de påførte det danske kongerige, store ødelæggelser i skovene, som på dette tidspunkt var overordentlig vigtig for samfundets livsgrundlag.

Landet bliver besat af svenske soldater og fremmede lejetropper. Den svenske konge, Karl 10. Gustav, så det som sin hovedopgave at knuse Danmark ved gennem en omfattende træfældning at svække vore muligheder for skibsbygning. Et af Danmarks aktiver i kampen mod Sverige var flåden, og der er næppe tvivl om, at der under Svenskekrigen er sket udskibning af egetømmer fra vore kystskove, og at mange egetræer og bøgetræer blev fældet eller ødelagt i den hensigt at svække den danske flådes reserver af skibstømmer.

Dertil kommer de frysende soldaters store forbrug af brænde, græsning i skovene af det store antal rytterheste og hugst af træer til palisadeværk om fæstninger og lejre.

Medvirkende til Karl 10 Gustavs ”succes” er en streng vinter, der gør det muligt for svenskerne, den 30. januar 1658, at gå over det tilfrosne Lille Bælt til Fyn/Langeland og nogle dage senere videre over Store Bælt til Lolland og herfra til Sjælland.

Ødelæggelserne fuldførtes efterfølgende af vore brandenburgske og polske hjælpetropper, der i Jylland og hertugdømmerne forøver endnu større skader end de svenske hære.

I tingbogen for Malt Herred (området omkring Holsted, Brørup og Vejen) berettes, at ”polakkerne jagede os fra hus og hjem og handlede ugudeligt med os og tog bort alt det vi havde, både fæ og korn og alt det vi ejede, så mange måtte derover dø af hungersnød, så der i Malt Herred kun er to, tre eller fire folk i hvert sogn som lever, og der var ikke så mange tilbage i hver by, at de kunne hjælpe hverandre til jorden, så mange i husene er opædt af hunde!”

Forordningen af 24. april 1737.

Skovødelæggelserne gav anledning til dyb bekymring hos de efterfølgende danske konger og deres rådgivere, og straks efter enevældens indførelse i 1660 begynder et reformarbejde for at konservere og forbedre landets skove.

I 1670 udstedte Christian 5. den første store skovforordning, hvor det i § 1 indskærpes, at ”alle ejere af hvad stand og vilkår de ere, skulle dyrke og opelske deres skove og skovparter med under- og overskov, og det for jagtens gavn, tømmer, ildebrands og gjærdsels fornødenheds skyld”.

I det følgende århundrede udstedtes yderligere en række forordninger, hvoraf der her skal fokuseres på en enkelt, der kun havde gyldighed i hertugdømmerne, **Forordningen af 24. april 1737**.

I denne omfangsrige forordning indførtes i § 13 en bestemmelse, som aldrig blev gennemført i kongeriget: ”Enhver mandsperson i de landsbyer, hvortil der hørte skov, blev forpligtet til før sit giftermål at plante alt efter forholdene 10 unge ege eller 15 unge bøge i form af hejstere (1½ - 2 meter høje træer) og ”bringe dem i tredje blad”, dvs. sørge for, at de var i vækst den tredje sommer efter udplantningen”.

Plantningen skete efter anvisning af den lokale skovrider (hegereiter) og skulle foretages i de såkaldte brudgoms kobler; - særligt udpegede, ubevoksede skovarealer som efterfølgende blev indfredet med et jorddige med tilhørende grøft; - et upopulært stykke arbejde der blev pålagt fæstebønderne.

Plantningens gennemførelse skulle den stedlige sognefoged (der Kirchspielvogt) efterfølgende attestere overfor amtmanden, der derefter udstedte en tilladelse til vielsen (copulationsattest).

I stedet for plantningen kunne der stilles en kaution på 1 rigsdaler for hver manglende eg og på 32 skilling for hver manglende bøg. Som oftest skulle brudgommen stille med 2 kautionister, undertiden kun 1, og en sjælden gang 3 eller 4.

Præsterne havde pligt til af undersøge, om bestemmelserne var overholdt, før de lyste til ægteskab, og måtte bøde 4 rigsdaler til amtets kasse, såfremt dette ikke var tilfældet.

I 1749 blev plantningspåbudet udvidet til også at omfatte enkemænd, der ønskede at gifte sig igen.

I Haderslev amt synes forordningens bestemmelser om plantning først at være efterlevet fra november 1752. Selv om § 13 i forordningen af 24. april 1737 ikke formelt bliver ophævet, ophører myndigheder efter en snes år lige så stille med at kræve de vordende brudgommes pligt til plantning af hejstere overholdt.

For Haderslev Østeramts vedkommende blev der anlagt 41 brudgoms kobler. Arealstørrelsen varierede mellem ½ og 2 ha, og de omtalte 41 plantekobler udgjorde alt i alt et areal på max. 50 ha. Anlæg af brudgoms kobler blev kun en parentes i historien om de sønderjyske skoves genopbygning

Efterlysning

Efter denne lange omvej når Sønderballe Tidende endelig frem til sit ærinde; - efterlysningen af Swen Andersen fra Sønderballe.

Den 5. oktober 1753 modtager Swen Andersen en copulationsattest fra det herværende kgl. Amtshus, således at han efterfølgende har mulighed for at blive gift.

I stedet for at have bøvlet med at plante 10 unge ege eller 15 unge bøge i form af hejstere og ”bringe dem udi tredje blad” vælger Swen Andersen at betale sig fra dette besvær, og har fået nogle til at kautionere for sig.

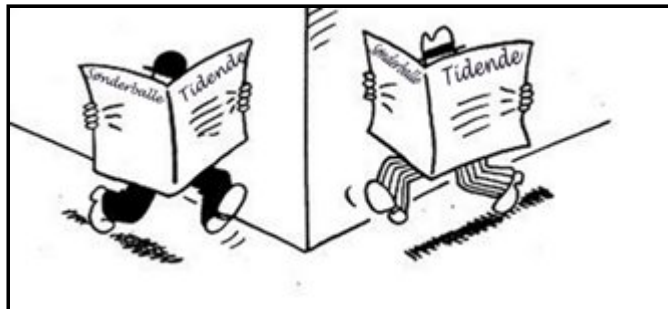
Hvem var Swen Andersen, - hvor boede han, - hvem var den kommende brud, - hvem kautionere for Swen Andersen, - hvad blev der af Swen Andersen - - - ??????

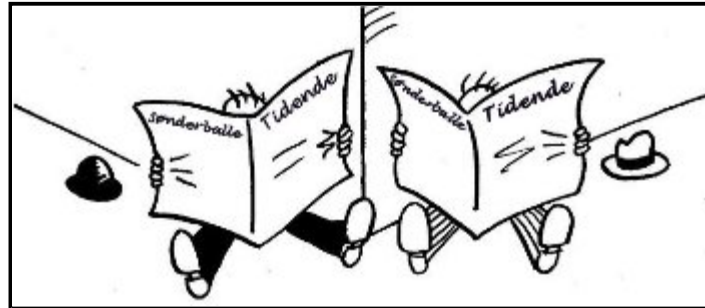
Hvis du kære læser ligger inde med en viden herom, vil Sønderballe Tidende gerne høre fra dig. I modsat fald vil Sønderballe Tidende forsøge at grave sig ned i gamle arkivalier.

Kilde: ”Brudgomskobler i Lindet Skov”. Jagt- og Skovbrugsmuseets Årsskrift 1985.

Det mest læste Tidende

Ifølge en opinionsmåling skulle Sønderballe Tidende angiveligt være det mest læste Tidende i Sønderballe og omegn.

Natuglen.

Natten var kold og klar i de sidste februardage. Jorden var dækket af et lag sne, der glitrede i det svage lys fra den blege måne. Fra skoven lød et langtrukket, skælvende "Uhu-hu-huuuu !" Og som et ekko blev der svaret fra Hopsø – området.

Det var en lydduel mellem to natuglehanner, der fortalte hinanden, at de ikke ønskede at få besøg i deres område. Især ikke i denne tid, hvor de var i fuld gang med at stifte familie.

Hannen i skoven fortsætter sin tuden, og pludseligt lyder et skingert ”Ki-vik” flere gange. Det er hans mage, der godt lige vil have lidt opmærksomhed.

Æglægningen sker i februar-marts måned. Hunnen lægger typisk 2 – 4 hvide, næsten kuglerunde æg. Efter 30 dages rugning klæges æggene med få dages mellemrum, og ud kommer nogle ”uldtotter”, der kan holde det stolte forældrepar beskæftiget.

Uglen blev i tidligere tider opfattet som en ulykkesfugl. Blot synet af en ugle varslede død eller uvej. Datidens jægere omgik ugler med stor varsomhed. ”Fanger eller skyder man en ugle, har man siden ikke held med noget”. ”Skydes gårdens ugle, bliver køerne syge eller dør”.

Heldigvis er vores indstilling til ugler med tiden blevet vendt til det positive. Nu varsler ugler på en gård held med kreaturerne, og uglens tuden varsler barsel.

Det anslås, at der findes 4.000-5.000 par ynglende natugler i Danmark.

tii